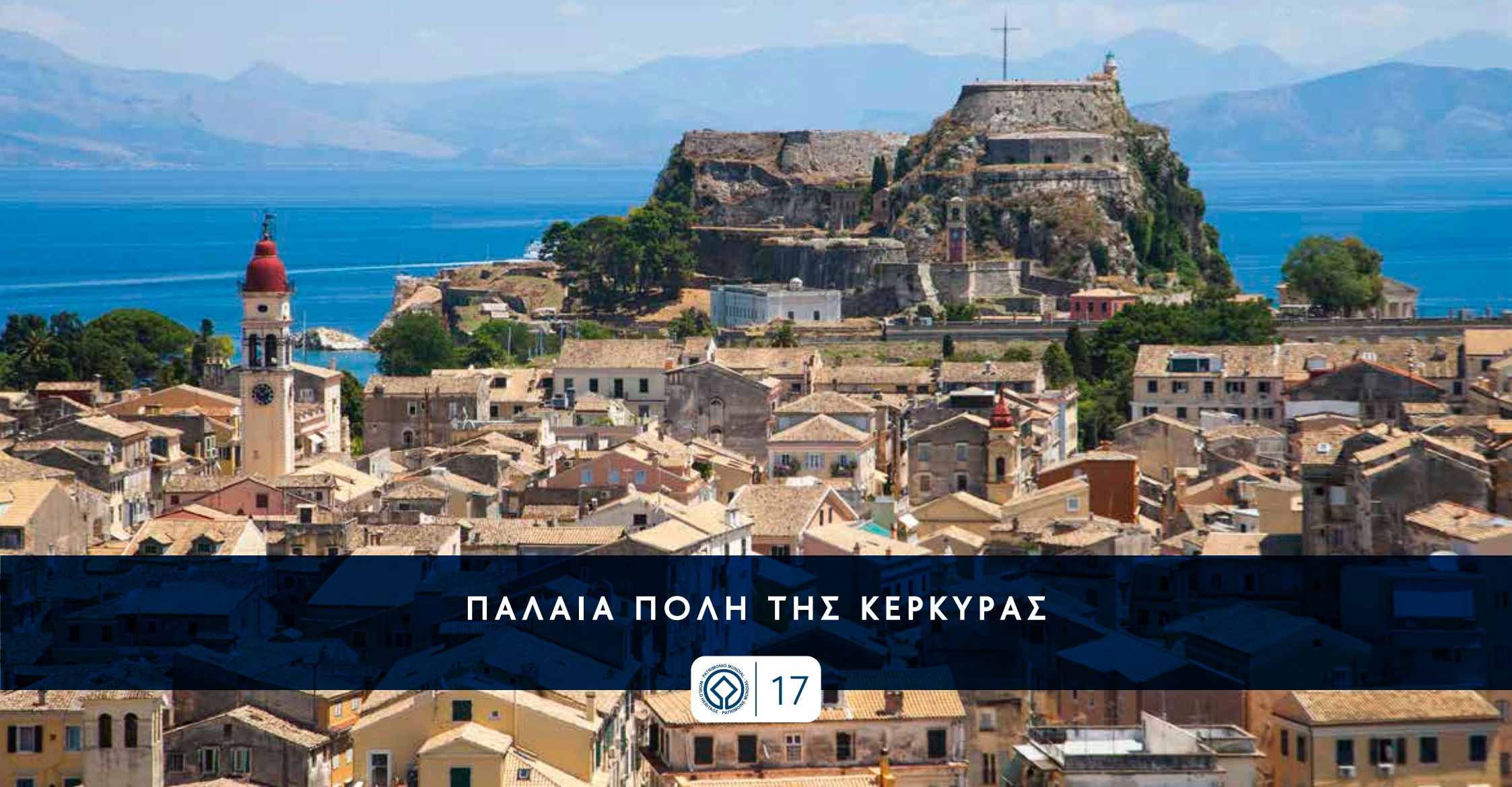

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

στα ελληνικά μνημεία unesco

ΠΑΛΑΙΑ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

► συντελεστές έργου

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Αναστασία Λαζαρίδου, Δρ Αρχαιολόγος, Επίτιμη Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Νικολέττα Σαραγά, Αρχαιολόγος, Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

ΣΥΛΛΗΨΗ–ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ανδρομάχη Κατσελάκη, Δρ Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων & Επικοινωνίας ΔΑΜΕΕΠ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΡΑΞΗΣ

Νικήτας Γεωργιόπουλος, Αρχαιολόγος, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ–ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αθηνά Παπαδάκη, Αρχαιολόγος MSc Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ–ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Ελευθερία Βλάχου, Αρχαιολόγος–Μουσειολόγος
Αθηνά Παπαδάκη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ειρήνη-Μαργαρίτα Καλομοίρη, Γραφίστρια-Μουσειολόγος
Βασίλης Δημόπουλος, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ
Ειρήνη Χαραλαμπίδη, Γραφίστρια, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΕΡΕΥΝΑ–ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης, Αρχαιολόγος Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων
Ελευθερία Βλάχου
Ιωάννης Εβρενόπουλος, Δρ Αρχαιολόγος Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων
Αθηνά Παπαδάκη

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης
Αθηνά Παπαδάκη

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Εφορεία Αρχαιοτήτων Κέρκυρας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Translix USCS IKE

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Radiant Technologies: Ανδρέας Σαντρουζάνος, Σπήλιος Πίστας

► ευχαριστίες

Αδαμαντία Ρηγάκου, Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη ΕΦΑ Κέρκυρας
Αγγελική Ροδίτη, Αρχαιολόγος, ΕΦΑ Κέρκυρας

ISBN XXX-XXX-XXX-X

Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού διατηρεί τα πνευματικά δικαιώματα επί των απεικονιζόμενων αρχαίων και επί των φωτογραφιών και ο Οργανισμός Διαχείρισης & Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων εισπράττει τα τέλη δημοσίευσης αυτών (©ΥΠΠΟ-ΟΔΑΠ).

Χρησιμοποιούνται επίσης εικόνες με copyright
©UNESCO, ©Wikimediacommons,
© OUR PLACE The World Heritage Collection

Διαφορετική προέλευση εικόνων αναφέρεται στην ενότητα Προέλευση εικόνων.

Copyright © 2023 Υπουργείο Πολιτισμού

Η δράση «Ελλάδα και UNESCO: Παραγωγή παιδαγωγικών εργαλείων για την ανάδειξη χώρων και μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς στην ελληνική επικράτεια», υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

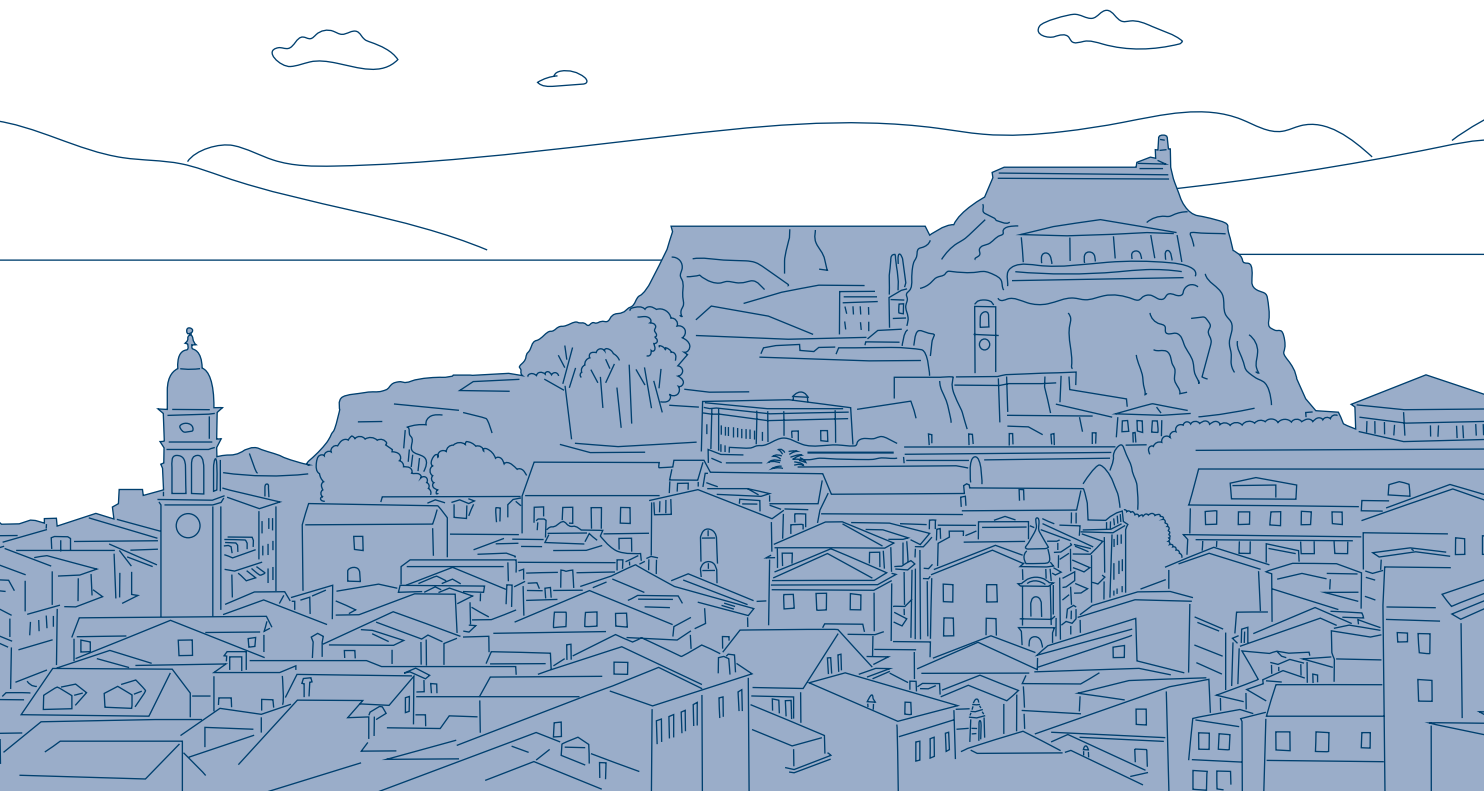
στα ελληνικά μνημεία unesco

Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας

ΜΝΗΜΕΙΟ
UNESCO
17

Δέκα βήματα μέχρι...

1

**Η πόλη ιδρύθηκε το 734 π.Χ.
ως αποικία των Κορινθίων.**

Ωστόσο, το νησί της Κέρκυρας αποικίστηκε για πρώτη φορά από τους Ερετριείς στα μέσα 8ου αιώνα π.Χ. κοντά στην πόλη, στη σημερινή χερσόνησο Κανονιού.

2

**Ταυτίζεται με το νησί Σχερία
στον Όμηρο, το νησί των Φαίακων
που φιλοξένησε τον Οδυσσέα.**

Η Κέρκυρα, σύμφωνα με τη μυθολογία, ήταν νύμφη, κόρη του ποταμού Ασωπού, την οποία ερωτεύτηκε και έφερε στο νησί ο Ποσειδώνας. Από την ένωσή τους γεννήθηκε ο Φαίαξ, από τον οποίο πήραν το όνομα οι κάτοικοι και το νησί (Φαίακες – Φαιακία).

...την Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας

3

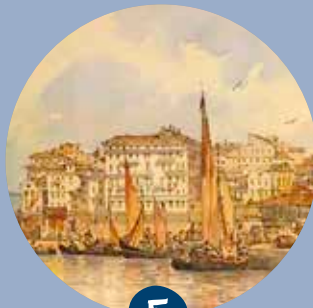
Το νησί παρέμεινε για 7 περίπου αιώνες υπό την άμεση πολιτική εξάρτηση της Δύσης και, σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα, δεν κατακτήθηκε ποτέ από τους Οθωμανούς.

4

Τα ονόματα των τοπικών ευγενών καταχωρούνταν στην περίφημη Χρυσή Βίβλο (Libro d'Oro) κατά το πρότυπο της Βενετίας.

Από το 1572 ως το 1797, όταν με τον ερχομό στην Κέρκυρα των Δημοκρατικών Γάλλων που θεωρήθηκαν ελευθερωτές, έγινε η φύτευση του «δέντρου της ελευθερίας» και το κάψιμο στην πυρά της Χρυσής Βίβλου, του κατεξοχήν σύμβολου της κλειστής τάξης των αριστοκρατών.

5

Εδώ, αναγείρονται πολυώροφες κατοικίες ήδη από την περίοδο της Βενετοκρατίας (1386-1787).

Κτήρια με 4, 6 έως και 8 ορόφους χτίζονται για την εξοικονόμηση χώρου στην πυκνοκατοικημένη Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας.

6

Εδώ ιδρύθηκε το 1720 το San Giacomo, το παλαιότερο θέατρο της Ελλάδας.

Το μόνο θέατρο της Ελλάδας που είχε πάνω από εκατόν πενήντα χρόνια συνεχούς λειτουργίας.

7

Εδώ διεξήχθη για πρώτη φορά αγώνας κρίκετ (cricket) από Βρετανούς αξιωματικούς κατά την περίοδο της κυριαρχίας των Άγγλων (1823).

8

Θεωρείται μία από τις ωραιότερες οχυρωμένες πόλεις-λιμάνια της Μεσογείου με έντονο το στοιχείο της βενετικής αρχιτεκτονικής, αλλά και γαλλικές και αγγλικές επιρροές.

9

Εδώ βρίσκεται η Σπιανάδα, η μεγαλύτερη πλατεία της Ελλάδας και μια από τις μεγαλύτερες της Ευρώπης.

Η πλατεία καλύπτει το ένα τρίτο της επιφάνειας της Παλαιάς Πόλης της Κέρκυρας.

10

Στο νησί αυτό βρίσκεται το Αχιλλειον, η πολυτελής έπαυλη που έκτισε το 1890 η αυτοκράτειρα της Αυστρίας Ελισάβετ (1837-1899).

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας...

Η πύλη της Βενετίας

ΤΙ;

- Μια από τις σημαντικότερες οχυρωμένες πόλεις-λιμάνια της Μεσογείου.

ΠΟΥ;

- Περιφερειακή Ενότητα Κέρκυρας, Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

ΠΟΤΕ;

- 1386–1797: Η Κέρκυρα για 400 περίπου χρόνια υπήρξε η σημαντικότερη κτήση της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας στην Αδριατική και το Ιόνιο πέλαγος.

τι λένε οι αριθμοί:

84.048 τ.μ.

ΕΚΤΑΣΗ

έχει η πλατεία Σπιανάδα

33.000

ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

του Οθωμανικού στρατού κατά
τη πολιορκία της Κέρκυρας το 1716

8.257

ΚΑΤΟΙΚΟΙ

στην πόλη της Κέρκυρας κατά
την απογραφή των ετών 1766–1770

2.000

ΣΠΙΤΙΑ

περίπου κατεδαφίστηκαν
προκειμένου να κτιστεί το
Νέο Φρούριο της Κέρκυρας

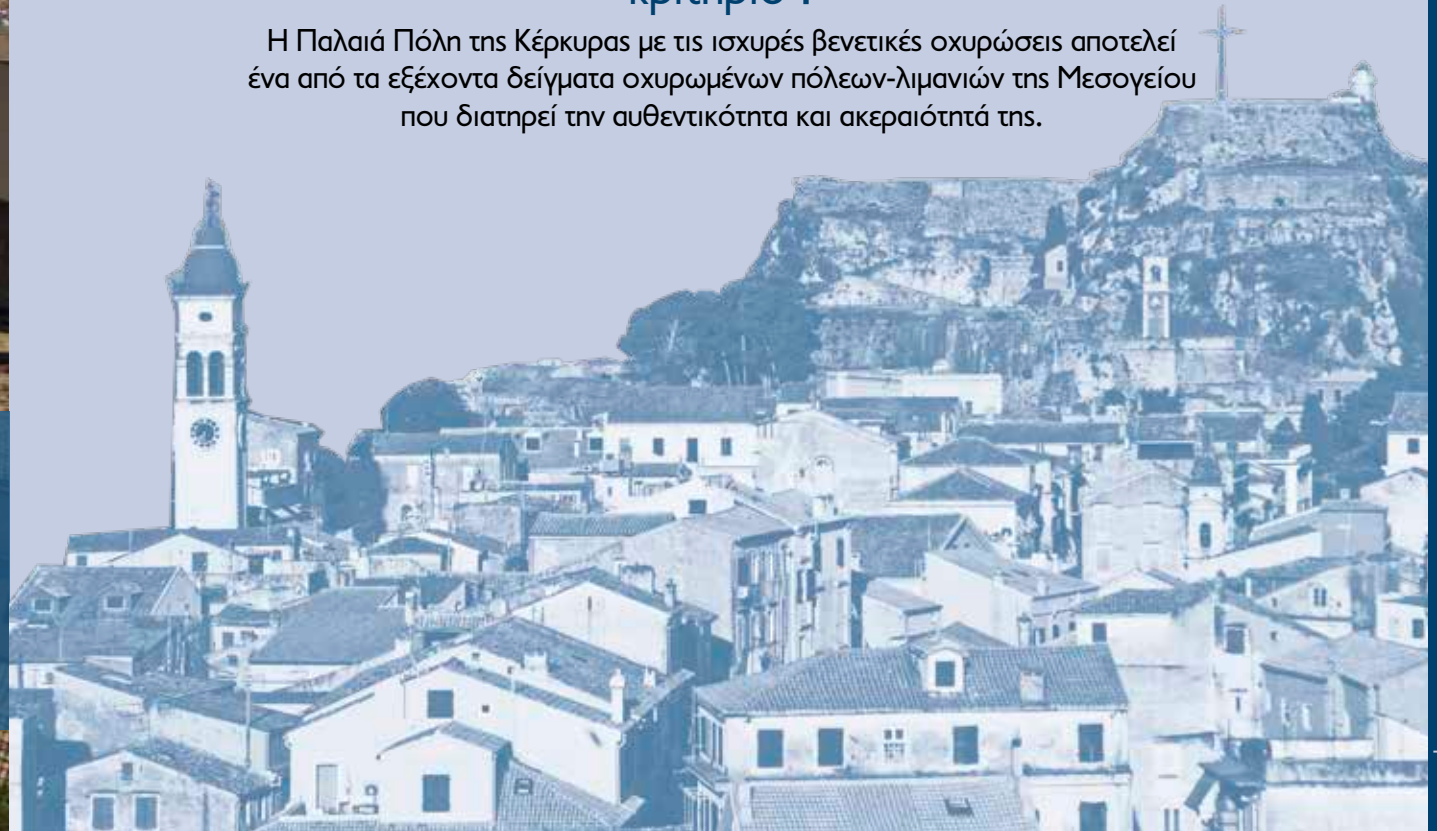
...στον κατάλογο της UNESCO!

Η ένταξη στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO έγινε με βάση το παρακάτω κριτήριο:

κριτήριο i

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας με τις ισχυρές βενετικές οχυρώσεις αποτελεί ένα από τα εξέχοντα δείγματα οχυρωμένων πόλεων-λιμανιών της Μεσογείου που διατηρεί την αυθεντικότητα και ακεραιότητά της.

350
ΘΕΑΤΕΣ

χωρούσε το θέατρο
San Giacomo

250
ΑΦΙΞΕΙΣ

εμπορικών πλοίων το χρόνο
στο λιμάνι της Κέρκυρας
το 17ο αιώνα

1. Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας από ψηλά,

Περιδιαβαίνοντας στα καντούνια...

...ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΝΟ PISANI

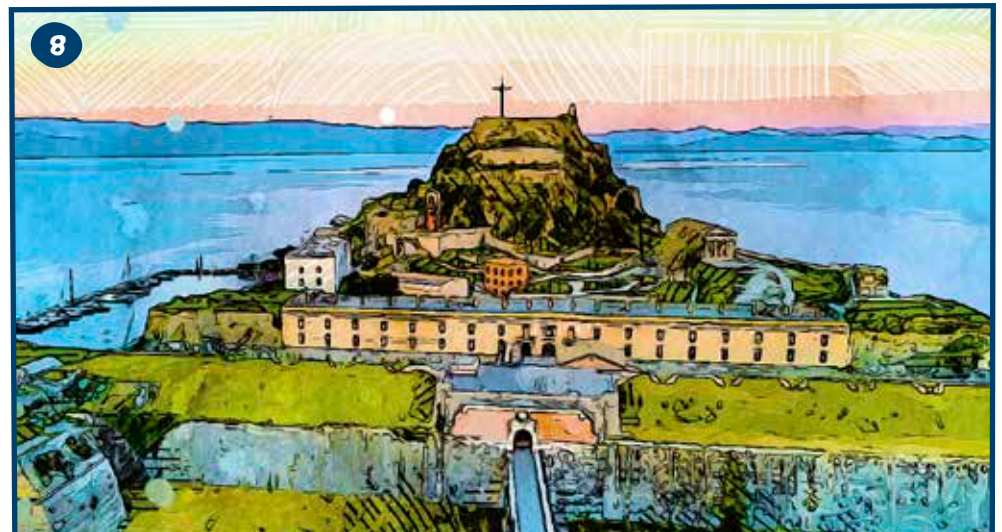
5 ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΟΥ SAN GIACOMO⁶ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΩΝΥΜΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ, ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΛΑΤΙΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΛΑΤΙ ΤΟΥ ΒΑΪΛΟΥ ΚΑΙ Η ΣΤΟΑ ΤΩΝ ΕΥΓΕΝΩΝ⁷.

6 ΘΑ ΠΑΜΕ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΚΡΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΘΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΠΛΑΤΩΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΔΙΠΛΑ ΣΤΗΝ ΠΥΛΗ PORTA REALE⁸.

7 Η ΛΙΤΑΝΕΙΑ ΚΑΤΗΦΟΡΙΖΕΙ ΚΑΙ ΠΕΡΝΑΕΙ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΠΑΝΙΑΔΑ. ΑΥΤΗ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΥ ΔΥΣΚΟΛΕΥΕΙ ΚΑΘΕ ΕΧΘΡΟ ΝΑ ΠΛΗΣΙΑΣΕΙ!

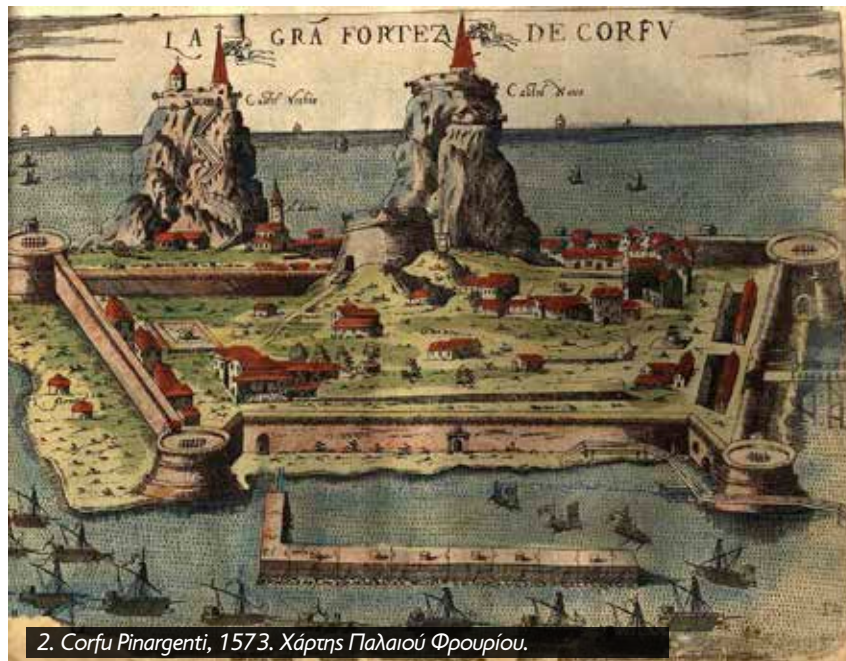
8 ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΑΦΡΟ, ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΥΛΗ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΠΟΥ ΘΑ ΤΕΛΕΣΤΕΙ ΔΕΗΣΗ ΜΕ ΤΙΜΗΤΙΚΟΥΣ ΚΑΝΟΝΙΟΒΟΛΙΣΜΟΥΣ! ΜΕΤΑ Η ΛΙΤΑΝΕΙΑ ΘΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ.

Το περιβάλλον...

Η αρχόντισσα του Ιονίου

Η Παλαιά Πόλη της Κέρκυρας με τα δύο επιβλητικά της φρούρια, το Παλαιό και το Νέο, καταλαμβάνει το βορειοανατολικό άκρο της σύγχρονης πόλης. Απλώνεται εντός τειχών, πυκνοχτισμένη, με πολυόροφα κτίρια και στενούς, λαβυρινθώδεις δρόμους, τα γνωστά *καντούνια*.

Μικρές πλατείες, συνήθως δίπλα στον ενοριακό ναό, αποτελούν το επίκεντρο της κοινωνικής ζωής κάθε συνοικίας, με ένα πηγάδι στο κέντρο τους, κατά το πρότυπο των *campielli* της Βενετίας. Ξεχωρίζει η κεντρική πλατεία του Σαν Τζιάκομο με τα σημαντικά δημόσια κτίρια, και "το πλακάδο του Αγίου" (σημερινή Πλατεία Ηρώων Κυπριακού Αγώνα). Η μεγάλη πλατεία της Σπιανάδας δημιουργήθηκε για αμυντικούς λόγους από τους Βενετούς και απέκτησε την τελική της μορφή κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα από τους Γάλλους και τους Άγγλους. Τότε κτίστηκε από τους Γάλλους (1807-1814) και το περίφημο Λιστόν, συγκρότημα κατοικιών κατά το πρότυπο του Rue de Rivoli του Παρισιού.

2. Corfu Pinargenti, 1573. Χάρτης Παλαιού Φρουρίου.

«...ενταύθα της νήσου δεν υπάρχουν
ελαιώνες αλλά δάση εξ ελαιών...
Το ήμισυ άπαντος του της νήσου
έδαφος καλύπτεται υπ'ελαιώνων»
Partsch, Die Insel Corfu, 1887°.

3. Πανοραμική όψη της Παλαιάς Πόλης της Κέρκυρας.

...και το τοπίο

- Η Κέρκυρα, το βορειότερο νησί των Επτανήσων, βρίσκεται απέναντι από τις ακτές της Ηπείρου και της Ιταλίας. Έχει καταπράσινα τοπία εξαιρετικής ομορφιάς και μαγευτικές παραλίες.
- Στο ανατολικό τμήμα έχει πολλά φυσικά λιμάνια, ενώ στο δυτικό οι ακτές είναι απότομες και κρημνώδεις. Τη μορφολογία του νησιού διαμορφώνουν τρεις μικρές οροσειρές και πολλές εύφορες πεδιάδες.
- Βασικές καλλιέργειες αποτελούν οι ελιές, τα αμπέλια και τα εσπεριδοειδή, ανάμεσα στα οποία και τα περίφημα κουμ κουάτ, το χαρακτηριστικό φρούτο της Κέρκυρας.
- Διαθέτει σημαντικούς υγροβιότοπους, στις λιμνοθάλασσες Αντινιώτη, Κορισίων, Λευκίμμης που προστατεύονται από τη συνθήκη Natura 2000 και φιλοξενούν σπάνια είδη αποδημητικών πουλιών, όπως ερωδιούς και φλαμίνγκο.

Πράσινες λεπτομέρειες

Στο νησί της Κέρκυρας επικράτησε από τον 16ο αιώνα η μονοκαλλιέργεια της ελιάς με μια σειρά από μέτρα που έλαβε η Βενετία, για να ενισχυθεί η παραγωγή ελαιόλαδου. Έτσι τον 18ο αιώνα η Κέρκυρα ήταν βασικός τροφοδότης των βενετικών αγορών, με σχεδόν 2.000.000 ελαιόδεντρα στην απογραφή των ετών 1780-1784!

Η Κέρκυρα στον χρόνο

1797-1799

Α΄ Γαλλική Κατοχή.

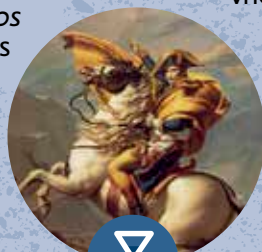
1799, 5 Μαρτίου

Οι συνασπισμένες δυνάμεις της Ρωσίας και της Τουρκίας καταλαμβάνουν την Κέρκυρα.

1800-1807

Με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης (21 Μαρτίου 1800) ιδρύεται η *Επτανήσος Πολιτεία* υπό την προστασία της Ρωσίας και της Τουρκίας.

1807-1814

Β΄ Γαλλική κατοχή. Παραχώρηση των Επτανήσων από τη Ρωσία στη Γαλλία με τις συνθήκες του Τιλσίτ (8 Ιουλίου 1807).

1824

Ιδρύεται η Ιόνιος Ακαδημία, το πρώτο ελληνικό πανεπιστήμιο.

1814-1864

Αγγλική Κατοχή. Με την Συνθήκη των Παρισίων (1815, 5 Νοεμβρίου) ιδρύεται το *Ηνωμένο Κράτος των Ιονίων Νήσων*: αυτόνομη η Κέρκυρα, υπό την προστασία της Μεγάλης Βρετανίας. Με τη Συνθήκη του Λονδίνου (1864, 29 Μαρτίου) τα Ιόνια νησιά προσαρτώνται στο Ελληνικό Κράτος.

1923

Βομβαρδισμός της Κέρκυρας κατά τη σύντομη κατάληψή της από ιταλικά στρατεύματα.

1940-1944

Η Κέρκυρα δέχεται αλλεπάλληλους βομβαρδισμούς.

1994, 24-25 Ιουνίου

Στην Κέρκυρα πραγματοποιείται η ιστορική Σύνοδος Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2007

Εγγραφή στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco.

Μορφές μέσα στους αιώνες

Η Κέρκυρα, αποτέλεσε διαχρονικά τόπο συνάντησης ανθρώπων από Ανατολή και Δύση.

Οι ξένοι κυρίαρχοι και οι έποικοι που εγκαταστάθηκαν στο νησί εισήγαγαν νέες αντιλήψεις. Το λιμάνι της, ήταν σημαντικός εμπορικός κόμβος που δεχόταν πλοία από λιμάνια ολόκληρης της Μεσογείου.

ΦΙΛΟΔΟΞΟΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ

Ο Μιχαήλ Α΄ Κομνηνός Δούκας

προσάρτησε το 1214 την Κέρκυρα στο Δεσποτάτο της Ηπείρου¹⁰.

Ο βασιλιάς της Σικελίας
Κάρολος Α΄

εγκαινιάζει το 1267 την πολυετή κυριαρχία των Ανδεγαυών στην Κέρκυρα, που αποτελεί τη στρατιωτική βάση του εναντίον του Βυζαντίου.

Επί του δόγη της Βενετίας Antonio Venier (1382–1400)

οι Κερκυραίοι φοβούμενοι τους Οθωμανούς ζητούν την υπό όρους προστασία της Γαληνοτάτης, που θα ισχύσει από τις 20 Μαΐου 1386 μέχρι το 1797.

Ο Ναπολέων Βοναπάρτης (1769–1821, αυτοκρ. 1804–1814)

στρατηγός και μετέπειτα αυτοκράτορας της Γαλλίας, καταλαμβάνει τα Επτάνησα το 1797 και το 1807. Οι Κερκυραίοι υποδέχτηκαν τους Γάλλους ως ελευθερωτές.

Ο Sir Thomas Maitland ο πρώτος Ύπατος Αρμοστής των Ιονίων Νήσων (1816–1824)

προκάλεσε αντιδράσεις με την σκληρή διακυβέρνηση και την ανθελληνική του στάση.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας πρώτος Κυβερνήτης του Ελληνικού κράτους (1827–1831)

γεννήθηκε στην Κέρκυρα και συμμετείχε στη διοίκηση της Επτανήσου Πολιτείας.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ

ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ

Ο αρχιτέκτονας και στρατιωτικός μηχανικός Michele Sanmicheli

και ο ανιψιός του Gian Gerolamo Sanmicheli συμβάλλουν καθοριστικά στην τελική μορφή του Παλαιού Φρουρίου. Το Νέο Φρούριο σχεδίασε και κατασκεύασε το 1576 ο στρατιωτικός μηχανικός Ferrante Vitelli.

Ο Γερμανός στρατάρχης Mathias Johann von der Schulenburg

απώθησε τους Οθωμανούς το 1716 και ενίσχυσε το χερσαίο αμυντικό μέτωπο της πόλης.

Ο αρχιτέκτονας και στρατιωτικός μηχανικός του αγγλικού στρατού Sir George Whitmore

ανέγειρε το ανάκτορο των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου (1819–1823) και το μνημείο Maitland (1821).

Ο σπουδαίος κερκυραίος αρχιτέκτονας Ιωάννης Χρόνης (1800–1879)

σχεδίασε χαρακτηριστικά νεοκλασικά κτήρια της πόλης, όπως το μέγαρο της οικογένειας του Ιωάννη Καποδίστρια.

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΙ

ΑΓΙΟΙ

Ο άγιος
Σπυρίδωνας
(περ. 270–348)

επίσκοπος από την Κύπρο, ο πολιούχος άγιος του νησιού που με τη θαυματουργή του δράση διέσωζε τους Κερκυραίους από λιμούς, επιδημίες και πολιορκίες των Οθωμανών. Το ιερό του λείψανο μεταφέρθηκε στο νησί το 1456.

Οι άγιοι **Ιάσωνας και Σωσίπατρος**

διαδίδουν τον χριστιανισμό στην Κέρκυρα τον 1ο αιώνα μ.Χ. Στη μνήμη τους είναι αφιερωμένος ο σπουδαιότερος βυζαντινός ναός του νησιού κοντά στην Παλαιόπολη (αρχές 11ου αι.)

Ο άγιος **Αρσένιος**

από τη Βηθανία

επίσκοπος της Κέρκυρας τον 10ο αιώνα. Θεωρείται προστάτης του νησιού, καθώς το απάλλαξε από τις επιδρομές των Σκυθών.

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

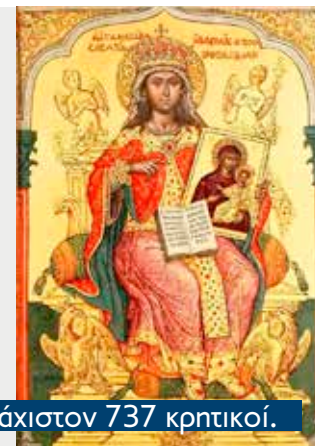
Ο τελευταίος δεσπότης του Μυστρά **Θωμάς Παλαιολόγος**

για να ξεφύγει από τους Οθωμανούς κατέφυγε το 1460 στην Κέρκυρα μαζί με την οικογένεια του. Τέσσερις μήνες αργότερα αναχώρησε για την Ιταλία.

Μετά την πτώση του Χάνδακα το 1669 στην Κέρκυρα ήταν εγκατεστημένοι τουλάχιστον 737 κρητικοί.

Ο περίφημος κρητικός ζωγράφος **Εμμανουήλ Τζάνες**

ο επιλεγόμενος Μπουνιαλής, έμεινε μία δεκαετία ζωγραφίζοντας εικόνες, πολλές από αυτές για τον ναό των Αγίων Ιάσωνος και Σωσιπάρχου. Το 1671 ως έκφραση ευγνωμοσύνης δωρίζει στους άρχοντες της Κέρκυρας την εικόνα της Αγίας Θεοδώρας.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Ο γλύπτης **Πάυλος Προβαλέντης** (1784–1837)

το 1811 ίδρυσε στο νησί την πρώτη σχολή καλών τεχνών της Ελλάδας, που το 1815 μετονομάστηκε σε «Δημόσια Ακαδημία των Ωραίων Τεχνών».

Ο Ζακυνθινός ποιητής **Διονύσιος Σολωμός** (1798–1857)

εγκαταστάθηκε το 1828 στην Κέρκυρα σφραγίζοντας την πνευματική ζωή της πόλης. Το σπουδαιότερο έργο του θεωρείται ο Ύμνος εις την ελευθερίαν, ο εθνικός ύμνος της Ελλάδας.

Ο συνθέτης **Νικόλαος Χαλκικόπουλος Μάντζαρος** (1795–1872)

ο θεμελιωτής της Επανησιακής Σχολής μουσικής, μελοποίησε τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν. Το 1840 ίδρυσε τη Φιλαρμονική Εταιρεία Κερκύρας, την πρώτη της Ελλάδας.

Ο συνθέτης **Σπυρίδων Σαμάρας** (1861–1917)

διακρίθηκε στο χώρο της όπερας και συνέθεσε τον ύμνο των Ολυμπιακών αγώνων.

Ο πεζογράφος **Κωνσταντίνος Θεοτόκης** (1872–1923)

ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Επανησιακής Σχολής λογοτεχνίας και ιδρυτικό μέλος της «Συντροφιάς των εννιά», ομάδας διανοούμενων που εξέδιδε το διμηνιαίο περιοδικό *Κερκυραϊκή ανθολογία*.

Ένα μνημείο γεννιέται

ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΟΙ

Η Κέρκυρα αποτέλεσε ενδιάμεσο σταθμό των προσκυνητών, που ξεκινούσαν από τη Βενετία, για να μεταβούν στη Γιάφα της Παλαιστίνης, στους Άγιους Τόπους.

Ο Γερμανός Bernard von Breydenbach (περ. 1440-1497) που το 1483 απεικόνισε το Παλαιό Φρούριο της Κέρκυρας.

Ο φημισμένος για τις ερωτικές του περιπέτειες βενετός Καζανόβα (Giacomo Girolamo Casanova, 1725-1798), κατέγραψε στα απομνημονεύματά του τις εμπειρίες του από τη θητεία του στο βενετσιάνικο στρατό στην Κέρκυρα το 1747-1750.

4. Η Κέρκυρα στις αρχές του 19ου αιώνα. Simone Pomardi, υδατογραφία.

Χάρτες της Κέρκυρας περιλαμβάνονται συχνά σε νησολόγια των ευρωπαίων γεωγράφων από το 15ο αιώνα. Ο 16ος αιώνας έχει να επιδείξει και δύο Κερκυραίους χαρτογράφους, τον Ιωάννη Ξενοδόχο και το Νικόλαο Σοφιανό.

ΣΤΕΡΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΑΠΟ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ

Ήδη πριν την ένωση των Επτανήσων και την επανένωση της Κέρκυρας με την Ελλάδα το 1864 είχε ξεκινήσει η κατεδάφιση των τειχών της πόλης.

Αργότερα, οι κατεδαφίσεις συνεχίστηκαν για την επέκταση της πόλης εκτός των τειχών. Πολλά δημόσια κτήρια της πόλης καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν η πόλη βομβαρδίστηκε συνολικά 195 φορές!

Το βομβαρδισμένο δικαστήριο, πρώην μέγαρο λατίνου αρχιεπισκόπου. Αναστηλώθηκε και λειτούργησε ως Τράπεζα της Ελλάδος.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το 19ο αιώνα αναπτύσσεται στα Επτάνησα η ιστοριογραφία.

Ο Ανδρέας Μουστοξύδης (1785-1860) θεωρείται ο σημαντικότερος ιστορικός της Κέρκυρας, ενώ ανέπτυξε παράλληλα και αξιόλογη πολιτική δράση. Ο Κερκυραίος πρωτοπόρος ιστορικός και πολιτικός Σπυρίδωνας Λάμπρος (1851-1919) κάνει λόγο για την «Ιστορική Σχολή της Επτανήσου».

Σημαντική κατά το μεσοπόλεμο υπήρξε η συμβολή της Εταιρείας προς Ενίσχυσιν Επτανησιακών Μελετών. Η Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών ιδρύθηκε το 1952, με πρωτεργάτη τον λόγιο δημοσιογράφο Κώστα Δαφνή, εκδότη των *Κερκυραϊκών Χρονικών*, που μαζί με το Δελτίον της Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας, είναι τα σημαντικότερα περιοδικά συγγράμματα του κερκυραϊκού πολιτισμού.

Τα Πανιόνια Συνέδρια αποτελούν κορυφαία επιστημονική διοργάνωση, από το 1914, καθώς συγκεντρώνουν Έλληνες και ξένους μελετητές του πολιτισμού των Ιόνιων νησιών.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ

Η Παλιά Πόλη της Κέρκυρας προστατεύεται με ειδικές κηρύξεις του Υπουργείου Πολιτισμού και του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Το Υπουργείο Πολιτισμού και ο Δήμος της Κέρκυρας προγραμματίζουν και εκτελούν έργα για την ανάδειξη της Παλαιάς Πόλης.

ΕΘΙΜΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η Κέρκυρα ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 αναδεικνύεται σε δημοφιλή τουριστικό προορισμό.

Ιδίως το Πάσχα, χιλιάδες επισκέπτες συρρέουν για να ζήσουν ένα μοναδικό συνδυασμό βενετικών παραδόσεων και ορθόδοξων εθίμων. Οι θρησκευτικές παραδόσεις και τα ξεχωριστά έθιμα του νησιού τηρούνται αναλλοίωτα μέχρι σήμερα και αποτελούν πόλο έλξης των ταξιδιωτών που θέλουν να απολαύσουν τις τέσσερις λιτανείες και τη βαρκαρόλα προς τιμήν του Αγίου Σπυρίδωνα¹¹.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

εσύ του νου και της καρδιάς, ω Κέρκυρα μαγεύτρα¹²...

Η παλαιά πόλη της Κέρκυρας αποκτά τη σημερινή της μορφή στη Βενετοκρατία. Τότε επεκτείνεται σταδιακά έξω από το Παλαιό Φρούριο, στο λεγόμενο *ξωπόλι* ή *μπόργκο* (*borgo*) και μετατρέπεται σε σημαντική πόλη-λιμάνι της Αδριατικής κατά τα πρότυπα δυτικών πόλεων. Τα κτήρια που προστίθενται κατά την περίοδο της κυριαρχίας των Γάλλων και των Άγγλων ενσωματώνονται αρμονικά στον πολεοδομικό ιστό.

Σήμερα η πόλη, με το Παλαιό και το Νέο Φρούριο, τα επιβλητικά τείχη, τα ιστορικά δημόσια οικοδομήματα, τα πολυώροφα κτήρια, τα αρχοντικά και τα πολυτελή ανάκτορα, τις μεγαλοπρεπείς εκκλησίες και τα πολυάριθμα μουσεία, αποτελεί ένα σαγηνευτικό αρχιτεκτονικό σύνολο γεμάτο χρώμα, χαρακτήρα και ζωντάνια.

Η ενίσχυση των οχυρώσεων της πόλης υπήρξε συνεχής και αναγκαία, λόγω των αλλαγών που επέβαλε στην αμυντική τέχνη η διευρυμένη χρήση της πυρίτιδας.

Η απόρθητη πόλη

Οι Βενετοί εγκατέστησαν στην Κέρκυρα την κύρια στρατιωτική και εμπορική βάση της Γαληνοτάτης στην Αδριατική και στο Ιόνιο και την προστάτευσαν με ισχυρή οχύρωση. Έτσι η πόλη μπόρεσε να αντισταθεί αποτελεσματικά σε πέντε πολιορκίες των Οθωμανών (1430, 1537, 1571, 1573 και 1716). Ανέγειραν τα δύο φρούρια της πόλης και ανέλαβαν το κολοσσιαίο έργο να περιτείχισουν το *borgo* πραγματοποιώντας εκτεταμένα οχυρωματικά έργα, που περιλάμβαναν την ισοπέδωση λόφων, τις κατεδαφίσεις κτιρίων, τη διάνοιξη μεγάλων θαλάσσιων και χερσαίων τάφρων, την κατασκευή νέων λιμανιών και ναύσταθμων και την ανέγερση απόρθητων προμαχώνων.

Συλλογούμαι τον ξένο,
που κατεβαίνει από τ' αντικρινά
περιγιάλια και σμίγει εδώ πέρα,
στην Κέρκυρα, την πρώτη στεριά
της Ανατολής. Δε βρίσκεται ακόμη
στην καθαυτό Ανατολή,
μα δε βρίσκεται πια και στη Δύση.
Ταξιδεύει μετέωρος στο «ανάμεσα».
Αυτό το «ανάμεσα» είναι η Κέρκυρα.
I.M. Παναγιωτόπουλος, 1951

Από τη Χερσούπολη στην Κορυφή...

Η αρχαία πόλη της Κέρκυρας, η Χερσούπολη, εκτεινόταν στη σημερινή Παλαιόπολη. Διάσπαρτα μνημεία σε ολόκληρη τη χερσόνησο μαρτυρούν την ακμή της στην αρχαιότητα.

Στους μέσους βυζαντινούς χρόνους, η πόλη μεταφέρεται για προστασία από τις επιδρομές στην οχυρή, βραχώδη χερσόνησο με τις χαρακτηριστικές δύο κορυφές, ανατολικά της σύγχρονης πόλης. Η βυζαντινή πόλη-κάστρο αναπτύσσεται με το όνομα πλέον Κορυφή απ'όπου και το ξενικό όνομα του νησιού Corfu. Αργότερα ονομάστηκε Παλαιό Φρούριο, για να διακρίνεται από το Νέο Φρούριο.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★ 1

Μια πολύβουη πόλη

Τα Ιόνια νησιά αποτελούσαν για αιώνες μια πολεμική νηοπομπή κατά μήκος των ακτών της Βαλκανικής με τη σημαία του Αγίου Μάρκου στην πρύμνη. Ταξιδεύοντας από σταθμό σε σταθμό, από νησί με νησί έφταναν από τη Βενετία στην Κρήτη και από την Κρήτη, μέσα από ένα μεγάλο εμπορικό δρόμο, στην Κύπρο και στη Συρία. Τα νησιά αυτά κατά τους αιώνες της κυριαρχίας της Βενετίας στην Ανατολική Μεσόγειο ήταν ο ακίνητος στόλος της.

Fernard Braudel, *Η Μεσόγειος και ο μεσογειακός κόσμος την εποχή του Φιλίππου Β΄ της Ισπανίας*, τομ. Α΄: Ο ρόλος του περιγύρου, Αθήνα: 1991, 182.

Στο λιμάνι και τους κεντρικούς δρόμους απλωνόταν από παλιά η αγορά της πόλης. Στα ρεστελάδα, μαγαζιά υπαίθρια που στήνονταν στους δρόμους, στις μπάνκες και στις μπανκέτες μπορούσε να προμηθευτεί κανείς κρεμμύδια, κουκιά, αγγινάρες ή λουκάνικα που σερβίρονταν σε διπλωμένο χαρτί ή φύλλα συκιάς.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Κέρκυρα, «το μεγάλο μουσείο της κρητικής τέχνης»

Στην Κέρκυρα διατηρούνται πολλές φορητές εικόνες της Κρητικής σχολής, της πιο αξιόλογης σχολής ζωγραφικής που άνθισε στην Κρήτη μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453. Μετά την κατάκτηση του Χάνδακα (Ηράκλειο) από τους Οθωμανούς (1669), πολλοί κρητικοί ζωγράφοι καταφεύγουν στα Επτάνησα. Τις εικόνες της Κέρκυρας συχνά υπογράφουν οι σπουδαιότεροι εκπρόσωποι της Σχολής. Στην Κέρκυρα βρίσκονται τα περισσότερα υπογεγραμμένα έργα του σπουδαίου κρητικού ζωγράφου Μιχαήλ Δαμασκηνού (1530/5-1592/3), που έζησε πολλά χρόνια στη Βενετία και η τεχνοτροπία του επηρεάστηκε έντονα από τη δυτική τέχνη.

Ο. Οι Άγιοι Σέργιος και Βάκχος και Αγία Ιουστίνη, Μιχαήλ Δαμασκηνός.

Ο. Λιθοβολισμός του Στεφάνου, Μιχαήλ Δαμασκηνός.

Ο. Madonna del orto. Αφιέρωμα για τη σωτηρία από ναυτικό κίνδυνο.

Ζωγραφιστές «ουρανίες»

Στην παλαιά πόλη της Κέρκυρας πολλές εκκλησίες, ορθόδοξες και καθολικές, υιοθετούν έναν αρχιτεκτονικό ρυθμό, γνωστό ως «επτανησιακή βασιλική», με πολλά μορφολογικά και διακοσμητικά στοιχεία της Δύσης. Στο εσωτερικό τους εντυπωσιάζουν οι «ουρανίες», οι επίπεδες οροφές που κοσμούνται με θρησκευτικές παραστάσεις δυτικής τέχνης σε ανάγλυφα επίχρυσα πλαίσια. Συχνά και οι τοίχοι κοσμούνται με πίνακες θρησκευτικής ζωγραφικής και όχι με τοιχογραφίες.

Αφιερωματικές εικόνες

Στην Κέρκυρα, όπως και σε άλλες βενετοκρατούμενες περιοχές του ελλαδικού χώρου, γνωρίζουν ευρύτατη διάδοση κυρίως, κατά τον 17ο και 18ο αιώνα, οι φορητές εικόνες που έχουν ως θέμα τη σωτηρία του παραγγελιοδότη τους από κάποιον κίνδυνο με τη μεσιτεία της Θεοτόκου ή ενός άλλου αγίου προσώπου.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★ 2

Εκεί που ακόμα ζουν οι Φαίακες του Ομήρου
και σμιγ' η Ανατολή μ' ένα φιλί τη Δύση
Κωστής Παλαμάς, *Πατρίδες*, 1904

Ο Χάλκινος ανδριάντας του αρμοστή Frederick Adam στα παλαιά ανάκτορα Κέρκυρας. Έργο του Π. Προσαλέντη (1837).

Γλυπτική και χαρακτηριστική

Κατά το 19ο και 20ο αιώνα στην Κέρκυρα αναδεικνύονται αξιόλογοι γλύπτες και χαράκτες¹³. Ο Παύλος Προσαλέντης είναι ο πρώτος γλύπτης στην Ελλάδα που χύτευσε ορειχάλκινα γλυπτά. Εισηγητής της χαρακτηριστικής στα Επτάνησα θεωρείται ο Κεφαλλονίτης Γεράσιμος Πιτσαμάνος, ο σημαντικότερος Επτανήσιος καλλιτέχνης των αρχών του 19ου αιώνα (1787-1825), δραστήριος και ως ζωγράφος και αρχιτέκτονας.

Η Επτανησιακή Σχολή Ζωγραφικής

Η θέση των Επτανήσων, στο σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης, φέρνει τους ντόπιους ζωγράφους από πολύ νωρίς σε επαφή με την τέχνη της Δύσης, κυρίως της Ιταλίας. Ήδη από τα τέλη του 17ου αιώνα οι καλλιτέχνες εισάγουν στο έργο τους μορφές έκφρασης και τεχνικές επηρεασμένες από την τέχνη της Αναγέννησης. Η νέα αυτή σχολή ζωγραφικής, γνωστή ως Επτανησιακή, θεωρείται από πολλούς ιστορικούς τέχνης ως η γέφυρα ανάμεσα στη βυζαντινή παράδοση και την μετέπειτα νεοελληνική τέχνη.

Ο. Η λειτουργία του Αγίου Σπυρίδωνος (σχέδιο), Παν. Δοξαράς.

Ο. Παναγία, Παν. Δοξαράς. 1700.

Ο. Η Μετάσταση της Παναγίας, Νικ. Δοξαράς. περ. 1755.

Ο γενάρχης της Επτανησιακής Σχολής

Ο στρατιωτικός και ζωγράφος Παναγιώτης Δοξαράς (1662-1729) από τη Μάνη, θεωρείται ο θεμελιωτής και σημαντικότερος εκπρόσωπος της Επτανησιακής Σχολής. Το 1722 εγκαθίσταται στην Κέρκυρα και φιλοτεχνεί τις συνθέσεις της ουρανίας του ναού του Αγίου Σπυρίδωνα, έργο σταθμό για τις καινοτομίες που εισάγει στη θρησκευτική ζωγραφική. Συγγράφει το πρώτο εγχειρίδιο για την «Τέχνη Ζωγραφίας» και μεταφράζει στα ελληνικά κείμενα τέχνης φημισμένων Ιταλών ζωγράφων.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Επτανησιακός πολιτισμός

Από τα τέλη του 18ου αιώνα στα Επτάνησα, διαμορφώνεται ένας ιδιαίτερος πολιτισμός, που εκφράζεται σε όλες τις τέχνες και στα γράμματα¹⁴.

Ειδικότερα στην Κέρκυρα παρατηρείται μεγάλη πνευματική και πολιτιστική ακμή: ιδρύονται πολυάριθμα εκπαιδευτικά ιδρύματα και σωματεία, δημόσια σχολεία και βιβλιοθήκες, δύο τυπογραφεία κ.ά. Η πλούσια και ξεχωριστή λογοτεχνική παραγωγή της Κέρκυρας είναι γνωστή ως Κερκυραϊκή Σχολή. Η Ιόνιος Ακαδημία, η πρώτη πανεπιστημιακού επιπέδου σχολή του ελλαδικού χώρου, εγκαινιάζεται μόλις το 1824, πολλά χρόνια πριν την ίδρυση του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (1837).

Ο. Η Ιόνιος Ακαδημία. Σήμερα στεγάζει το Ιόνιο Πανεπιστήμιο.

Ο. Εντυπωσιακή κοινή εμφάνιση των τριών φιλαρμονικών της Κέρκυρας.

Το νησί της μουσικής

Η μουσική παράδοση της Κέρκυρας ανάγεται στους ομηρικούς ακόμη χρόνους με τον Δημόδοκο, τον τυφλό κιθαρωδό στο παλάτι του βασιλιά των Φαιάκων Αλκίνοου, που με το τραγούδι του έκανε τον Οδυσσέα να δακρύσει! Άρρηκτα συνδεδεμένες με τη φυσιογνωμία της Κέρκυρας είναι οι πολυάριθμες φιλαρμονικές. Η παλαιότερη από αυτές, η Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας, ιδρύθηκε το 1840, αποτελώντας τον παλαιότερο μουσικοεκπαιδευτικό οργανισμό στην Ελλάδα.

Συνάντηση των Δημοτικών στην Κορακιάνα

Κερκύρας το 1901. Πάνω από αριστερά:
ο πεζογράφος Κων. Θεοτόκης, ο ζωγράφος
Σ. Δεσύλλας, ο ποιητής Λορέντζος Μαβίλης
και ο μεταφραστής Ανδρ. Κεφαλληνός.

Κάτω από αριστερά: ο ιδιοκτήτης του σπιτιού
Μαρτζούκος, ο ποιητής Θρασύβουλος Σταύρου,
η ποιήτρια Ειρήνη Δενδρινού, ο λογοτέχνης
Αλέξανδρος Πολίτης και ο λόγιος Μωυσής Χαϊμης.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★3

«Κι έτσι, Αφροδίτη των νησιών, με κρίνο
και ρόδο πλουμιστή, γιομάτη γλύκες,
Κέρκυρα, απ' του Ουρανού το αίμα εβγήκες.
Λορέντσος Μαβίλης (1895/1915)»

Κερκυραϊκό καρναβάλι

Στην Κέρκυρα, όπως και στις υπόλοιπες κτήσεις της Γαληνοτάτης, αναπτύχθηκαν οι εορτές του καρναβαλιού. Οι μεταμφιέσεις και μέσα από αυτές οι αλλαγές ρόλων, τα ιπποτικά αγώνισματα, οι θεατρικές παραστάσεις, τα επίσημα γεύματα και οι χοροεσπερίδες μεταμφιεσμένων μετέφεραν στην Κέρκυρα το εορταστικό κλίμα του καρναβαλιού που επικρατούσε στη μητρόπολη Βενετία.

«Χειροκροτήθηκε στην Κέρκυρα»

Κατά την παράδοση, η θεατρική παιδεία των Κερκυραίων ήταν τόσο μεγάλη που ο επίζηλος τίτλος «applaudito a Corfù» αποτελούσε μεγάλη τιμή για τους καλλιτέχνες της Βενετίας που παρουσίαζαν τα έργα τους στο κερκυραϊκό κοινό.

Οι πρώτες θεατρικές παραστάσεις με πρωταγωνιστή το δημοφιλή Βενετό Antonio Molin Burchiella παρουσιάστηκαν στην πόλη ήδη στις αρχές του 16ου αιώνα. Το ξακουστό θέατρο San Giacomo (1720) αποτελεί ένα από τα παλαιότερα της Ευρώπης, μια και λειτούργησε λίγο μετά την Όπερα του Μιλάνου (1717).

Ο. Θέατρο San Giacomo -πρώην Loggia dei nobili (λέσχη Ευγενών).

Οι Κερκυραίοι έτρεφαν μεγάλο θαυμασμό
για την πριμαντόνα της κάθε παράστασης.
Για την μεταφορά της στο θέατρο
χρησιμοποιούσαν την πορταντίνα,
ένα επίχρυσο φορείο με βελούδινο κάθισμα!

Ιουδήθ θριαμβεύουσα

Η επιτυχής απόκρουση των Οθωμανών κατά την πολιορκία της Κέρκυρας το 1716 είχε μεγάλη απήχηση στην Ευρώπη. Ο Antonio Vivaldi (1678-1741), συνέθεσε το ορατόριο «Ιουδήθ θριαμβεύουσα ενάντια στους βαρβάρους του Ολοφέρνη» (Juditha triumphans devicta Holofernis barbarie) υμνώντας αλληγορικά τη νίκη των Βενετών το 1716, καθώς το νησί θεωρούνταν ένα από τα τελευταία προπύργια της χριστιανοσύνης εναντίον των Οθωμανών.

Μνημειώδεις διάλογοι

ΕΛΛΑΔΑ

Ρόδος

Η μεσαιωνική πόλη της με τα ισχυρά τείχη και τα οικοδομήματα των ιπποτών του Αγίου Ιωάννη αποτελούσε το προπύργιο για την άμυνα εναντίον των Οθωμανών στα Δωδεκάνησα.

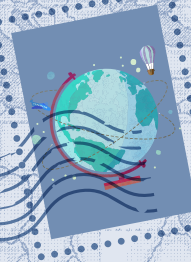
ΙΤΑΛΙΑ

Βενετία

Η ιστορική πόλη, κτισμένη σε ένα μοναδικό σύμπλεγμα μικρών νησιών της βενετικής λιμνοθάλασσας (Laguna Veneta), υπήρξε η έδρα της ομώνυμης Γαλινοτάτης Δημοκρατίας, της ισχυρής πόλης-κράτους της Βόρειας Ιταλίας και μίας από τις μεγαλύτερες εμπορικές και ναυτικές δυνάμεις της Μεσογείου.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
& ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ!

ΕΛΛΑΔΑ

Ηράκλειο

Η πρωτεύουσα της Κρήτης, ο βυζαντινός Χάνδακας, αποτέλεσε την έδρα του «Βασιλείου της Κρήτης» (Regno di Candia), της σημαντικότερης κτήσης των Βενετών στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι Βενετοί, οικοδόμησαν ισχυρά τείχη και μεγαλοπρεπή δημόσια και ιδιωτικά κτίρια.

ΚΙΝΑ

Μακάο (Μακάου)

Η πόλη Μακάο της Νότιας Κίνας αποτέλεσε αποικία και στρατηγικής σημασίας λιμάνι των Πορτογάλων από το 16ο αιώνα μέχρι και το 1999 -η πρώτη και τελευταία ευρωπαϊκή αποικία σε κινέζικο έδαφος. Στο ιστορικό κέντρο της πόλης συνδυάζεται με μοναδικό τρόπο ο ευρωπαϊκός πολιτισμός με εκείνον της Άπω Ανατολής.

Ένα μήνυμα του σήμερα...

Ευαγή ιδρύματα

Στα βενετοκρατούμενα νησιά του Ιονίου λειτουργούσαν φιλανθρωπικά ιδρύματα, που εξασφάλιζαν αξιοσημείωτη για την εποχή κοινωνική πρόνοια στους πληθυσμούς. Η φιλανθρωπία, που ήταν αρχικά ευθύνη της εκκλησίας, ενισχύθηκε από την αριστοκρατία με την παροχή κληροδοτημάτων, ώσπου τελικά μεταβιβάστηκε στην δημοτική αρχή.

Στην Κέρκυρα ξεχωρίζουν η δημόσια σιταποθήκη¹⁵ και το ενεχυροδανειστήριο¹⁶. Στην πόλη λειτουργούσαν επίσης ευαγή καταστήματα φιλοξενίας ταξιδιωτών, χώροι στέγασης απόρων και νοσοκομεία¹⁷. Το 1671 ιδρύθηκε βρεφοκομείο για έκθετα βρέφη, καθώς η εγκατάλειψη βρεφών ήταν ένα μεγάλο πρόβλημα στις μεσαιωνικές κοινωνίες.

Σημαντικό έργο κοινής ωφελείας αποτελούσε και το λοιμοκαθαρτήριο (Lazzaretto) για την καραντίνα των πλοίων¹⁸, που αναγέρθηκε το 1588 στη νησίδα του Αγίου Δημητρίου, σε απόσταση 2 μιλίων ΒΑ της Κέρκυρας¹⁹.

Ο. Η ακατοίκητη νησίδα Αγ. Δημητρίου, γνωστή ως Λαζαρέτο, ιστορικός τόπος της Κέρκυρας.

...για ένα καλύτερο αύριο!

Στόχοι 2030

3

ΚΑΛΗ
ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ
ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Διασφαλίζουμε μία ζωή με υγεία και προάγουμε την ευημερία για όλους, σε όλες τις ηλικίες.

σημειώσεις

1. Το αρχιτεκτονικό στολίδι στην ομώνυμη πλατεία της Κέρκυρας, λειτούργησε παών από 150 χρόνια ως θέατρο. Φιλοξένησε πολλές παραστάσεις μελοδράματος και παρουσίασε για πρώτη φορά σημαντικούς συγγραφείς σαν τον Goldoni και τον Metastasio σε ελληνικό κοινό. Βλ. και σημείωση 7 και σελ. 23..

2. Salve: χαίρετε στα ιταλικά.

3. Η ιστορία τοποθετείται λίγο μετά την οθωμανική πολιορκία της Κέρκυρας του 1716. Ο ξεναγός μας εμπνέεται από τον τον Γενικό Καπιδάνο Θαλάσσης Andrea Pisani, ο οποίος καθιέρωσε μεταξύ άλλων το Μάρτιο του 1717 την λιτανεία του σκηνώματός του Αγίου Σπυρίδωνα στις 11 Αυγούστου κάθε έτους σε ανάμνηση της σωτήριας επέμβασης του αγίου που απάλλαξε την πόλη το προηγούμενο έτος από τους Οθωμανούς πολιορκητές. Προς τιμή του αγίου Σπυρίδωνα πραγματοποιούνται τρεις ακόμη ετήσιες λιτανείες, από τις οποίες μεγαλύτερη σε πορεία είναι αυτή της Κυριακής των Βαΐων που διέρχεται από ολόκληρη σχεδόν την τειχιωμένη πόλη και καθιερώθηκε προς τιμή του αγίου που απάλλαξε την πόλη το 1639 από φοβερή επιδημία πανώλης. Στη μεγαλοπρεπή αυτή λιτανεία, παρόλο που δεν συμμετείχε επίσημα η Λατινική Εκκλησία, λάμβανε ενεργό μέρος ο ίδιος ο Γενικός Προβλεπτής, αλλά και άλλοι Βενετοί αξιωματούχοι.

4. Πρόκειται για τη σημερινή πλατεία Ηρώων Κυπριακού Αγώνα, περισσότερο γνωστή ως «πλακάδα τ' αγιού» (η πλατεία του αγίου Σπυρίδωνα). Σήμερα μεγάλο μέρος του δυτικού τμήματος της πλατείας, όπου συγκεντρώνονταν οι πιστοί που έρχονταν να προσκυνήσουν τον άγιο, καταλαμβάνεται από το νεοκλασικό κτήριο της Ιονικής Τράπεζας, έργο του σημαντικού αρχιτέκτονα της Κέρκυρας κατά το 19ο αιώνα, Ιωάννη Χρόνη. Εδώ, όπου λειτούργησε το 1839 η πρώτη τράπεζα στην Ελλάδα, στεγάζεται σήμερα το Μουσείο Χαρτονομισμάτων της πόλης.

5. Καντούνι (το): στενός δρόμος, σοκάκι. Βόλτο (το): τοξωτή ή ημικυκλική αψίδα. Προέρχονται αντίστοιχα από τις λέξεις cantòn και volto στη βενετσιάνικη διάλεκτο.

6. Πρόκειται για τη σημερινή πλατεία Δημαρχείου. Η καθολική μητρόπολη της πόλης που καθιερώθηκε το 1553 από τον αρχιεπίσκοπο Jacobus Cocco και γνώρισε πολλές ανακαινίσεις κατά τη διάρκεια των αιώνων, είναι αφιερωμένη στους αγίους Ιάκωβο (San Giacomo) και Χριστόφορο.

7. Το παλάτι του βαΐλου δε σώζεται, καθώς κατεδαφίστηκε το 1931. Η Στοά των ευγενών (Loggia dei nobili) κτίστηκε το 1663 και το 1720 μετατράπηκε στο περίφημο θέατρο του Σαν Τζάκομο (Nobile Teatro di San Giacomo). Σήμερα στεγάζει το Δημαρχείο του Δήμου Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων.

8. Η Porta Reale έχει κατεδαφιστεί και σήμερα δεν υπάρχει. Τα ίχνη της έχουν σημανθεί στο πλακόστρωτο. Πλάτωμα (Piazzaforta) είναι ο επίπεδος προμαχώνας, χωρίς ή με ελάχιστες προεξοχές και αμβλείες γωνίες, που υποστηρίζει τους κύριους προμαχώνες ενός φρουρίου, όταν η απόσταση μεταξύ τους είναι μεγάλη. Το πλάτωμα του Αγίου Αθανασίου στα τείχη της Κέρκυρας υποστήριζε τους ισχυρούς προμαχώνες Σαραντάρη και Πασσαλίου ή Ραϊμόνδου στο Δυτικό και Νότιο τμήμα των τειχών της πόλης αντίστοιχα. Οι δύο προμαχώνες και το πλάτωμα του Αγίου Αθανασίου προστατεύονταν από μία μεγάλη τάφρο, κατά μήκος της οποίας υπήρχε καλυμμένος δρόμος (strada coperta). Αυτή η πλευρά

της πόλης έχει οχυρωθεί από τον σπουδαίο μηχανικό της Βενετίας Ferrante Vitelli, ο οποίος σχεδίασε και το Νέο Φρούριο, καθιστώντας την πόλη πραγματικά απόρρητη!

9. Ο Γερμανός γεωγράφος Josef Partsch (1856-1925) επισκέφθηκε την Κέρκυρα, την Κεφαλονιά και την Ιθάκη την περίοδο 1885-1890. Η περιηγητική μονογραφία του *Die Insel Corfu. Eine geographische Monographie von Dr. Joseph Partsch* (1887) αποτελεί σημαντική πηγή για τα Επτάνησα τον 19ο αιώνα. Σε ελληνική μετάφραση, βλ Περικλή Βέργια (1892), . Δρ. Ιωσήφ Παρτς *Η νήσος Κέρκυρα Γεωγραφική μονογραφία*.

10. Το *Δεσποτάτο της Ηπείρου* ήταν ένα από τα κράτη που ιδρύθηκαν μαζί με τις αυτοκρατορίες της Νίκαιας και της Τραπεζούντας μετά την κατάλυση της βυζαντινής αυτοκρατορίας από τις δυνάμεις της Δ' Σταυροφορίας (1204).

11. Ο Άγιος Σπυρίδωνας είναι πολιούχος της Κέρκυρας, αν και δεν έζησε ποτέ εκεί. Το ιερό σκηνώμα του, το οποίο έφερε ο Γεώργιος Καλοχερέτης στο νησί, θεωρήθηκε ότι προστάτευε το νησί. Έτσι, ο Άγιος Σπυρίδωνας γιορτάζεται με λιτανείες 4 φορές το χρόνο: 1)Την Κυριακή των Βαΐων σε ανάμνηση του 1630 όπου έσωσε το νησί από χολέρα. 2)Το Μεγάλο Σάββατο σε ανάμνηση της σωτηρίας του νησιού από το λοιμό το 1550. 3)Την πρώτη Κυριακή του Νοεμβρίου σε ανάμνηση της σωτηρίας του νησιού από μία θανατηφόρα χολέρα το 1673. 4)Στις 11 Αυγούστου σε ανάμνηση της λύσης της πολιορκίας του νησιού από τους Τούρκους το 1716, όπου παράλληλα γίνεται η εορταστική αναπαράσταση της πολιορκίας με το έθιμο της «βαρκαρόλας».

12. Κ. Παλαμάς, *Τραγούδι των Εφτά Νησιών*, 1905. Το ποίημα δημοσιεύθηκε κατά την 41η επέτειο της Ένωσης των Επτανήσων με την Ελλάδα.

13. Κερκυραίοι γλύπτες, όπως ο Παύλος Προσαλέντης ο ηρεσβύτερος (1783-1837), ο Δημήτριος Τριβώλης-Πιέρης (1785-1809) και ο Ιωάννης-Βαπτιστής Καλοσγούρος (1794-1878) εισάγουν πρώτοι στο έργο τους το ρεύμα του νεοκλασικισμού. Σπουδαίοι χαράκτες μετά τον Πιτσαμάνο, όπως ο Μάρκος Ζαβιτζάνος (1884-1923), Λυκούργος Καγεβίνας (1887-1940) και Νικόλαος Βεντούρας (1899-1990), σηματοδοτούν μία από τις σημαντικότερες περιόδους της κερκυραϊκής αλλά και της νεοελληνικής χαρακτικής.

14. Τον 18ο αι. στην Κέρκυρα αναδείχθηκαν σημαντικές μορφές λόγιων ιερωμένων που διαμόρφωσαν την πνευματική ζωή του τόπου. Ο Ιερεμίας Καββαδίας (1703-1781) και οι μαθητές του Ευγένιος Βούλγαρης (1716-1806) και Νικηφόρος Θεοτόκης (1731-1800), αποτελούν σημαντικούς εκπροσώπους του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Ο τελευταίος ίδρυσε το 1758 μαζί με τον διδάσκαλό του το *Κοινόν Φροντιστήριον*, ένα από τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της περιόδου σε ολόκληρη τη χώρα. Αργότερα, η Επτανησιακή Σχολή στα τέλη του 18ου αι. παράγει μεγάλο ποιητικό έργο αλλά μικρότερο λογοτεχνικό, με βασικό χαρακτηριστικό τη χρήση της δημοτικής γλώσσας και το ρομαντισμό στην έκφραση.

15. Fontego:για να αντιμετωπιστούν οι συχνές σιτοδείες, καθώς η Κέρκυρα δεν παράγανε σιτηρά.

16. Monte di Pietà: για την προστασία των φτωχών από τοκογλυφικά δάνεια, θεωρούνταν η τράπεζα των φτωχών.

17. Ospizi και ospedali. Νοσοκομειακή περίθαλψη σε τραυματίες στρατιώτες παρέχον και οι φραγκισκανοί μοναχοί της μονής της Αγίας Ιουστίνης, έξω από την πόλη, στο προάστειο της Γαρίτσας.

18. Εκεί έμπαιναν σε каранτίνα 40 ημερών τα πλοία, πριν μπουν στο λιμάνι. Η λειτουργία λοιμοκαθαρητηρίου σε ένα μεγάλο κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου, όπως ήταν η Κέρκυρα, ήταν απαραίτητη για την προστασία του πληθυσμού, καθώς στο μεσαίωνα οι συχνοί λοιμοί αποδεκάτιζαν τους πληθυσμούς.

19. Η ακατοίκητη νησίδα Λαζαρέτο συνδέεται διαχρονικά με την ιστορία της Κέρκυρας. Επί βενετοκρατίας, στις αρχές του 16ου αιώνα κατασκευάστηκε ένα μοναστήρι και αργότερα ένα λοιμοκαθατήριο. Το 1798, κατά τη Γαλλική κατοχή, χρησιμοποιήθηκε ως στρατιωτικό νοσοκομείο. Στη διάρκεια της Βρετανικής κατοχής, το 1814, το λοιμοκαθατήριο λειτούργησε ξανά. Από το 1864 και μετά το λεπροκομείο χρησιμοποιήθηκε περιστασιακά. Στη διάρκεια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου οι ιταλικές δυνάμεις κατοχής ίδρυσαν στη νησίδα στρατόπεδο συγκέντρωσης για τους αιχμάλωτους της Εθνικής Αντίστασης. Μετά την Απελευθέρωση και κατά την περίοδο 1946 με 1954, το Λαζαρέτο χρησιμοποιήθηκε ως τόπος εκτέλεσης πολιτικών κρατουμένων. Σήμερα σώζονται το διώροφο κτίριο που χρησιμοποιήθηκε ως αρχηγείο των Ιταλικών δυνάμεων, ο ναός του Αγίου Δημητρίου και ο τοίχος όπου εκτελούσαν τους καταδικασμένους σε θάνατο. Το 1992 χαρακτηρίστηκε ως ιστορικός τόπος, ως μνημείο ιατρικής ιστορίας, Εθνικής Αντίστασης και Εθνικής Συμφιλίωσης.

βιβλιογραφία

Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη Α., *Η αρχιτεκτονική της πόλεως της Κέρκυρας κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας* [ιδ. διατρ., Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Ανώτατη Σχολή Αρχιτεκτόνων], Αθήνα 1976.

Ασωνίτης Σπ.Ν., *Η Κέρκυρα και τα ηπειρωτικά παράλια στα τέλη του μεσαίωνα (1386-1462)*, Θεσσαλονίκη 2009.

Βοκοτόπουλος Π.Λ. – Π. Δημητρακοπούλου - Δ. Ρηγάκου - Δ.Δ. Τριανταφυλλόπουλος – Ι.Π. Χουλιάρης, *Ευρετήριο των βυζαντινών τοιχογραφιών της Ελλάδος: Ιόνια νησιά*, Αθήνα 2018.

Βυζαντινή και μεταβυζαντινή τέχνη στην Κέρκυρα: Μνημεία, εικόνες, κειμήλια, πολιτισμός, Κέρκυρα 1994.

Γιωτοπούλου – Σισιλιάνου Έ., *Πρεσβείες της βενετοκρατούμενης Κέρκυρας (16ος-18ος αι.)*. Πηγή για σχεδίασμα ανασύνθεσης της εποχής, Αθήνα 2002.

Ζερνιώτη Δ. – J. McKesson Camp II, *Ιόνια Νησιά & Δυτική Ελλάδα*, Μουσείο Ασιατικής Τέχνης Κέρκυρας, (κατ.έκθ.), Κέρκυρα 2014.

Κάντα – Κίτσου Κ., *Μουσείο Παλαιόπολης (Mon Repos) Κέρκυρας*, Αθήνα 2010.

Καραπιδάκης Ν., «Η ποιητική της πόλης», *Τα Ιστορικά* 17/32 (2000), 11-58.

Καραπιδάκης Ν.Ε.– Α.Δ. Νικηφόρου (επιμ.), *Οθωμανική αυτοκρατορία και Βενετία: Η πολιτοκρία της Κέρκυρας από τους Οθωμανούς το 1716*, *Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Κέρκυρα, 21 – 23 Οκτωβρίου 2016/ The Ottoman Empire and Venice: The Ottoman Siege of Corfu in 1716, International Scientific Congress, Corfu, 21 – 23 October 2016*, Κέρκυρα 2019.

Κωνσταντινίδου Κ., *Για τους στρατιώτες, τους φτωχούς και τα αθώα βρέφη. Νοσοκομειακή περίθαλψη στη βενετική Κέρκυρα (17ος – 18ος αι.)*, Αθήνα 2012.

Μέκκας Κ., *Η μονοκαλλιέργεια της ελιάς και το εμπόριο του λαδιού στην Κέρκυρα κατά τον 18ο αιώνα* [ιδ. διατρ., Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας], Αθήνα 2014.

Νικηφόρου Α. (επιμ.), *Κέρκυρα, μια μεσογειακή σύνθεση: Νησιωτισμός, διασυνδέσεις, ανθρώπινα περιβάλλοντα, 16ος – 19ος αι., Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Κέρκυρα, 22 – 25 Μαΐου 1996*, Κέρκυρα 1998.

Νικηφόρου Α., *Δημόσιες τελετές στην Κέρκυρα κατά την περίοδο της βενετικής κυριαρχίας, 14ος – 18ος αι.*, Αθήνα 1999 (1η έκδ.).

Παγκράτης Γ.Δ. (επιμ.), *Πόλεμος, κράτος και κοινωνία στο Ιόνιο Πέλαγος (τέλη 14ου – αρχές 19ου αιώνα)*, Αθήνα 2018.

Παππάς Θ.Γ. (επιμ.), *Κέρκυρα: Εγχειρίδιο τοπικής ιστορίας*, Αθήνα: 2000.

Παππάς Θ.Γ. (επιμ.), *Εγχειρίδιο ιστορίας Ιονίων Νήσων*, Κέρκυρα 2019.

Πυλαρινός Θ. (επιμ.), *Ιόνιοι Νήσοι: Ιστορία και Πολιτισμός*, Αθήνα 2007.

Πυλαρινός Θ. – Π. Τζιβάρη – Σπ.Χρ. Καρύδης – Δ. Κονιδάρης (επιμ.), *Ι' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, Κέρκυρα, 30 Απριλίου – 4 Μαΐου 2014: Τα πρακτικά* [Κερκυραϊκά Χρονικά 8 – 11], 6 τόμ., Κέρκυρα 2015-2018.

Τρυποσκούφη Ά. – Α. Τσιτούρη (επιμ.), *Ενετοί και Ιωαννίτες ιππότες: Δίκτυα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής: Πειραματική ενέργεια ARCI – MED*, Αθήνα 2001.

Χονδρογιάννης Στ.Θ., *Μουσείο Αντιβουνιώτισσας, Κέρκυρα*, Θεσσαλονίκη 2010.

Χονδρογιάννης Στ. – Ν. Βρανίκας, *Αρχαιολογικός περίπατος στα βυζαντινά μνημεία της Παλαιόπολης, Κέρκυρα/ Archaeological Tour of the Byzantine Monuments of Palaioopolis, Corfu*, Αθήνα 2004.

Concina E. – Α. Νικηφόρου – Testone, *Κέρκυρα: Ιστορία, αστική ζωή και αρχιτεκτονική, 14ος – 19ος αι., Αχιλλείο, Ιούλιος – Σεπτέμβριος 1994* (κατ. έκθ.), Κέρκυρα 1994.

Maltezu Chr. – Gh. Ortalli (επιμ.), *Venezia e le isole Ionie*, Βενετία 2005.

Πηγές στο διαδίκτυο:

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=25506

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=954

<https://whc.unesco.org/en/list/978/>

Δήμος Κέρκυρας, Αξιοθέατα:

<https://web.archive.org/web/20170623205909/http://www.corfu.gr/web/guest/visitor/sights>

Μουσείο Αντιβουνιώτισσας/The Antivouniotissa Museum:

<https://www.antivouniotissamuseum.gr/el/kerkyra/>

Corfu History:

<https://www.corfuhistory.eu/>

προέλευση εικόνων

Εξώφυλλο: ΥΠΠΟΑ/ΔΑΜΕΕΠ

1. ΥΠΠΟΑ/ΔΑΜΕΕΠ

2. https://el.wikipedia.org/wiki/Κέρκυρα#/media/Αρχείο:Corfu_Pinargenti_1573.jpg

3. ΥΠΠΟΑ/ΔΑΜΕΕΠ

4. Μουσείο Ασιατικής Τέχνης Κέρκυρας, ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ & ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ: ΕΡΓΑ ΑΠΟ ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΩΝ E.Dodwell ΚΑΙ S. Pomardi, 1801 & 1805-1806, Κατάλογος Έκθεσης, 2014
<https://matk.gr/el/show-item/ionia-nisia-kai-ditiki-ellada-mouseio-asiatikis-texnis-kerkyra/>

5. Βυζαντινό Μουσείο Αντιβουνιώτισσας Κέρκυρα
https://el.wikipedia.org/wiki/Βυζαντινό_Μουσείο_Αντιβουνιώτισσας#/media/Αρχείο:Saints_Serge_et_Bacchus_Sainte_Justine_de_Padoue_Michael_Damaskinos.JPG

6. Δημοτική Πινακοθήκη Δήμου κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων.
<https://artcorfu.gr/work/λιθοβολισμός-του-αγίου-στεφάνου/>

7. Ναός Παναγίας των Ξένων (Φανερωμένη) Κέρκυρας
<https://www.corfuhistory.eu/?p=518>

8. ΥΠΠΟΑ

https://el.wikipedia.org/wiki/Παύλος_Προσαλέντης#/Media/Αρχείο:Estátua_de_Sir_Frederick_Adam,_Palaia_Anaktora,_Corf%C3%BA.JPG

9. Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο
<https://www.ebyzantinemuseum.gr/?i=bxm.el.exhibit&id=60>

10. Εθνική Πινακοθήκη
<https://www.nationalgallery.gr/artwork/panagia/>

11. Εθνική Πινακοθήκη
<https://www.nationalgallery.gr/artwork/i-metastasi-tis-theotokou/>

12. ΥΠΠΟΑ/ΔΑΜΕΕΠ

13. ΥΠΠΟΑ/ΔΑΜΕΕΠ

14. ΥΠΠΟΑ

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
στα ελληνικά μνημεία unesco

Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

- Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
- Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
- Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
**Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ISBN XXX-XXX-XXX-X